

НЯКОИ АСПЕКТИ НА ПОНЯТИЕТО МЕЖДУНАРОДЕН ТЕРОРИЗЪМ

Мирослава Цонева

От началото на 60-те години на ХХ в. светът е разтърсен от серия актове на организирано въоръжено насилие, обхващащо едновременно няколко държави. Техни обекти са не само политици, държавни служители и т.н., но при това най-често невинни хора, нямащи нищо общо със самите актове или с целите, които са преследвани с тях. Жертвите са десетки хиляди, материалните щети – за стотици милиони долара. За формулиране на това насилие световната общественост използва термина международен тероризъм.

Разграничаването между законно и незаконно използване на сила, между умерени и екстремисти, между популистки движения и терористи и т.н. е трудно. Твърде малко са онези, които независимо от реалните си действия се самоопределят като потисници или терористи. Те запазват подобни определения за други. Оценката дали е използвано насилие, до каква степен при неговата реализация може да се разграничат умерените от екстремистите, нападението от самоотбраната, рамките на съпротивата срещу тероризма, доколко отделният терористичен акт е оправдано или неоправдано насилие, кое определя тази негова същност – най-често отговорът на тези и други подобни въпроси зависи от позицията на оценяващия.

По принцип управляващите определена страна смятат правителствените силови структури – полиция, армия, сили за сигурност, за „законна“ сила, а въоръжените опозиционни групировки най-често се характеризират от тях като екстремистки или партизански организации, упражняващи насилие и тероризъм. В тези случаи трябва да се прецени дали това не е насилствено действие на властта срещу хората, които управлява, или съпротивата на масите е продиктувана от обективни, нежелани от тях обстоятелства, наложени от самата власт със сила.

От друга страна много често разделителната линия между национално-освободителни движения и терористични организации се заличава или поставя в зависимост от нечий политически интереси или от обективните промени в международната или регионалната обстановка. Вчерашните „терористи“ могат да си останат такива, но могат и да се превърнат впоследствие в уважавани и авторитетни държавници, въпреки че те в своята същност и принципи не са се променили. За британската корона героите на американската революция са бунтовници и терористи. За арабите терористи са израелските дейци Менахем Бегин и Ицхак Шамир с техните бригади „Иргун“ и „Щерн“ от края на четиридесетте години в Палестина, но същите са смятани от съвременните израелски историци за национални герои, и двамата впоследствие през известен период дори бяха министър-председатели на страната. Нелсън Мандела и оглавяваната от него партия Африкански национален конгрес бяха смятани не само от режима на апартейда в Южна Африка, а и от някои западни държави за терористи, но впоследствие местните бели расисти бяха принудени от световната общественост да влязат в преговори със собствения си затворник, който стана и първият черен президент на тази държава. Доскоро Ясер Арафат и Организацията за освобождение на Палестина бяха разглеждани от израелското правителство, САЩ и редица западни държави като терористически, но впоследствие тази позиция бе преоценена и Арафат стана търсен политически партньор, чрез който се целеше да се достигне до едно реално мирно близоизточно регулиране. Действията на движението Хамас на Западния бряг и в ивицата Газа, които някои кръгове в палестинската автономия и извън нея оценяват като съпротива и националноосвободителна война, се възприемат не без основание от много редови израелци като терор. Американското правителство отказва да се поддаде на многократните настоявания от британска страна да обуздае въвличането на американци от ирландски произход в подкрепа на ИРА, която според британското правителство е терористична организация. А само преди известно време същите тези „терористи“ станаха министри в новото управление, въведено от Великобритания в този район.

Появява се още една трудност, наложена от съвременните понятия в условията на глобализиращите се международни отношения. Това са такива нови термини като държавен тероризъм, регионален тероризъм, информационен тероризъм, икономически тероризъм, тотален тероризъм и т.н., всеки от които заслужава самостоятелен анализ.

За съвременните хора, черпеци информация предимно от изключително сложната и объркана система на съвременните масмедии, тероризмът се е превърнал в почти неизбежна сянка на исляма. Но ако се вгледаме в писмените източници, ще забележим, че тероризмът е с хиляди години по-стар от мюсюлманската религия. За подобни тълкувания основна вина носи вродената и внушавана от векове от определени, предимно европейски политически и религиозни кръгове, нетърпимост към различното мислене, към чуждата култура, към чуждите ценности .

В превод от латински „*terror*“ (на френски “*Terror*”) означава „заплаха“, „ужас“. От това понятие произлизат редица други понятия, между които има определена смислова разлика – терористичен акт, терор, тероризъм и накрая международен тероризъм. Понякога разликата между тях е съвсем тънка, редица масмедии и политически коментатори, умишлено или не, въобще не я забелязват и използват един вместо друг термин. Все пак ние ще се опитаме да формулираме тези самостоятелни понятия по начин, който ще ни позволи да стигнем до едно приемливо определение за последното – международния тероризъм.

По принцип тероризмът се свързва с понятието *терористичен акт*. Обаче е погрешно между двете понятия да се поставя знак за равенство. Практически тероризмът е сбор, последователно реализиране на отделни терористични актове, преследващи една и съща или сходни цели.

В агресивните планове на хитлеристка Германия на отделните терористични актове във външнополитически аспект се придава особено значение. Немските фашисти, непосредствено след като идват на власт, залагат големи надежди на терористичните актове, разчитайки, че по този начин може да наложат своята воля над света дори без военни действия. Такъв акт е убийството в Марсилия през 1934 г. на югославския крал Александър и френския

министър на външните работи Барту. Такива са и много други убийства от подобен характер в световен мащаб.

Като терористични актове може да се оценят убийствата на няколко американски президенти като Абрахам Линкълн през 1865 г., Джеймс Гарфийлд през 1881 г., Уилям Маккинли през 1901 г., Джон Кенеди през 1962 г. В нашата история такива са убийствата на Стефан Стамболов през 1895 г., Димитър Петков през 1907 г. и на неговия син Петко Д. Петков през 1924 г., както и разстрелът на Андрей Луканов през 1996 г. и др. Такива са и много други убийства от подобен характер в световен мащаб.

Терористичният акт е насочен срещу една личност или срещу ограничено число хора, поставящи си една и съща цел. Този акт е свързан с физическо насилие – побой, нараняване и т.н., но ако реализаторът на акта реши, че това е недостатъчно или не е дало дотогава резултат, може да пристъпи към физическо унищожение, лишено от каквото и да е правно основание. Целта на този акт е да всее объркване и страх сред групи от хора, които така или иначе споделят изцяло или само отчасти възгледите на обекта на покушението (най-често техен лидер) с цел да не се допусне реализиране на целите, които те си поставят, т.е. те да отстъпят или поне да отложат опитите си за реализирането на тези цели..

Терористичният акт е свързан непосредствено с понятието *терор*.

Това понятие е формулирано през 1793 г. от Робеспьер – един от лидерите на якобинската диктатура, установена след началото на Великата френска революция – и се покрива изцяло с горепосоченото френско произношение на думата. Робеспьер става душата и теоретика на тази специфична насилствена политическа система, а след убийството на неговия привърженик Марат – неин главен вдъхновител и реализатор¹.

Обаче терорът като метод за държавно управление е известен далече преди Робеспьер, без да бъде наричан по този начин. Примерите са много, ще се ограничим с няколко. Такава форма са напр. т. нар. проскрипции² в Древен Рим – обнарод-

¹ Тарле, Е. В. Революционный трибунал в эпоху Великой Французской революции, 1918, 12–13.

² От лат. *proscriptio*, ‘писмено обнародване’.

ване на списъци на лица извън закона. Този метод на систематическо ликвидиране на противниците е изобретен от диктатора Корнелий Сула като оръжие за масов политически терор (82–81 г. до Хр.) и е използван от него и неговите приближени за оправяне на лични сметки и като средство за обогатяване. За предаване на проскрибирани на властите е определена награда, а за укривателство – смърт, имуществото им се конфискува, потомците се лишават от почетни права и имущество³. С проскрипции е съпроводена властта на втория триумвират в Рим през 43 г. до Хр. между Август, Антоний и Лепид⁴.

Следователно не Робеспьер измисля терора като серия от жестоки актове, но именно той търси теоретически предпоставки за оправдаването му. Според него „враговете на революцията трябва да бъдат унищожени на всяка цена – по законен или незаконен начин“. Той се опитва да съгласува „добродетелния“ терор със законността, но дори Законът за терора, приет от Конвента през 1793 г., не успява да го удържи в рамките поне на формалната справедливост⁵. Той не успява да реализира идеята за „добродетелния“ терор, но успява да въоръжи терористите от цял свят с идеология, оправдаваща злодеянията им, и те я използват до ден днешен.

След Девети Термидор думата „терорист“ във Франция, като лице, реализиращо терора, придобива обиден характер и се превръща в синоним на „убиец, престъпник“.

Впоследствие терминът терор започва да се тълкува по-широко и означава всяка система на управление, почиваща върху страх, като постепенно разликата между него и понятието държавен тероризъм се заличава.

Основното, което характеризира терора, е предимно физическото, а не толкова моралното, насилие, а също така, че той се реализира от властта срещу подчиненото ѝ население или част от него. То може да бъде предшествано от заплахата и да бъде реализирано, ако условията, съдържащи се в тази заплахата, не са осъществени в искания обем и срокове. Много често

³ Вж. Плутарх. Сравнителные жизнеописания, т. 2, М., 1963, 124–140.

⁴ Утченко, С. Л. Кризис и падение римской республики, М., 1965.

⁵ Робеспьер, М., Избранные произведения, т. 2, Москва, 1965, с. 346.

обаче масовото (а не поединичното за разлика от терористичния акт) физическо ликвидиране на противниците се превръща в самоцел, при което хората са унищожавани само по причина на техния произход и на произхода на техните родове и на политическата принадлежност или дори само на публично изразена симпатия към определена политическа сила, която в дадения момент е в нелегалност или просто в опозиция.

За терор може да се дадат много исторически примери. Опитът да бъде убит Ленин през 1918 г. е посрещнат с безпощаден терор на болшевишката власт срещу нейните противници – „белогвардейците“ – това е т. нар. червен терор. Те на свой ред, като представители на „своята“ власт в районите, които са завзели, установяват безпощаден „бял“ терор. Период на терор е времето 1923–1925 и 1943–1944 г. в България. Като терор могат да се определят и такива действия на сталинисткия режим в СССР и на хитлеристите в Германия, каквито са концентрационните лагери, довели до стотици хиляди мирни жертви. В редица страни (не само в България, но и във Франция например) като своеобразен терор може да се оценят т. нар. народни съдилища след Втората световна война, на които по „бързата процедура“ са съдени и ликвидирани не само реално окървавили ръцете си последователи на фашизма, но и обикновени изпълнители на волята на властта, раздавала заповеди и осъществявала терор по време на управлението си. След войната терористични можем да наречем такива режими като установения в Чили от генерал Пиночет масов терор, режима на Дювалие в Хаити, много режими в Латинска Америка (Аржентина, Бразилия, редица централно-американски държавички), Африка (Заир, Централноафриканската „република“, Уганда и др.), Азия (страшният режим на „червените кхмери“ в Камбоджа, където терорът се превръща в геноцид на собствения народ. Черти на масов терор придобива китайската „културна революция“, при която издевателствата над отделни личности стигат нерядко и до физическото им ликвидиране, жестокото избиване от страна на индонезийския президент Сухарто на хиляди привърженици на сваления му предшественик Сукарно) и т.н.

По този начин можем да формулираме терора като система от масови насилствени мерки на определена власт, включително брутални физически унищожения на значителни групи от хора, използвани от някоя политическа група или партия спрямо нейните противници с цел те да бъдат принудени чрез заплаха от действия, застрашаващи живота им, или чрез реализацията на подобни действия да капитулират или да се съгласят на сериозни отстъпки. Следователно терорът е средство за управление, за власт, т.е. той се осъществява от властващите.

От понятието терор постепенно преминаваме към по-широкото понятие *тероризъм*.

Първият опит да се разкрие теоретически съдържанието на това понятие е направен през 1930 г. на Третата международна конференция по унифициране на наказателното законодателство в Брюксел. В резолюцията на конференцията се отбелязва, че „тероризмът е предумишлена употреба на средства, можещи да създадат обща опасност, установявана всеки път, когато обвиняемият извършва деяние, застрашаващо живота, личната неприкосновеност и човешкото здраве и заплашващо с разрушаване на ценни блага чрез умишлен палеж, взрив, наводнение, разпространение на задушливи или смъртоносни вещества, оскверняване, развала, отравяне на питейна вода и хранителни продукти, заразяване и разпространение на инфекциозни болести и епидемии.“⁶

В рамките на нашите разсъждения може да каже, че това определение предопределя тероризма като действия не на властите, а на слоеве, които са опозиционно настроени към властите, защото досега не са известни официални власти, които да използват масово посочените методи за борба с когото и да е в своята страна. И ако е имало някои случаи (например палежите на партизанските къщи в България по време на антифашистката съпротива), те остават изолирани. При това даденото определение за тероризъм е доста непълно и не съдържа редица аспекти от съвременния тероризъм. По-горе по презумпция за използваните средства при тероризъм се допуска възможността те да „сздадат обща опасност“, а липсва възможността те вече

⁶ Дипломатическият словарь, т. 2., Москва, 1964, с. 351.

да са създали и реализирали такава опасност. За „обвиняемия“ се говори в единствено число, с което се подразбира изолираната личност, а не организирана група от хора. Неговото деяние при това „застрашава“ здравето, живота, личната неприкосновеност на личността и т.н., а никъде не се говори, че то не само заплашва, но и ликвидира човешкия живот, при което всичко останало става несъществено. Сред изброяваните средства на тероризма липсват напр. масовите убийства с огнестрелно оръжие, концентрационните лагери и т.н. – впрочем, някои от тези методи по онова време още не са съществували и хората не са могли дори да си представят, че човешкият ум може да създаде подобни методи на масово унищожение на хора.

Споменатото убийство на югославския крал и френския външен министър през 1934 г. заставя Съвета на Обществото на народите да приеме на 10 декември 1934 г. резолюция, в която се казва, че на плещите на всички държави лежат задължения като: да не поощряват и да не търпят на своя територия каквито и да било терористични дейности, преследващи политически цели, и че подобна държава не бива по никакъв начин да пренебрегва в работата си репресии срещу терористични актове и с подобни цели да оказва помощи на правителства, които евентуално биха се обърнали за такава помощ. На 16.11.1937 г. същият Съвет приема специална международна Конвенция за предупреждение и наказание на тероризма, подготвена от комитет от експерти от Англия, Франция, Белгия, Унгария, Испания, Италия, Полша, Румъния, Чили и Швейцария. Тази Конвенция обаче ограничава определението за тероризъм само в рамките на онова, което наричаме тук терористичен акт, при това го формулира само като „всяко умишлено действие, имащо за цел убийството на държавен глава или на дипломатически отговорни държавни лица“, а не включва актовете на масов терор, осъществяван например в концентрационни лагери. Конвенцията постановява, че всяка страна участничка в нея ще разглежда като престъпно всяко подобно действие, нарушаващо както собствените ѝ интереси, така и интересите на другите участници в Конвенцията, особено когато то цели „усложняване на международните отношения чрез използване на сила или създаване на условия за терор“. Като

причини за подобно действие Конвенцията посочва действията, сред които са убийствата и други посегателства върху живота, телесната неприкосновеност или свобода на държавния глава, както и повреждането на държавно имущество, употребата на взривоопасни и възпламенителни вещества, разпространението на заразни болести и др. За престъпност Конвенцията признава и създаването на организации, поставящи си за цел извършването на терористични актове.

Конвенцията е подписана от 24 държави вкл. от СССР. Поради липса на необходимите ратификации тя не влиза в сила, но въпреки това изиграва решаваща роля в осъждането на международния тероризъм, признаването му за международно престъпление и формулирането, макар и твърде ограничително, на самия термин.

След Втората световна война съветските юристи дават друго разширено определение за тероризъм: „убийства или други посегателства срещу държавни глави, глави или членове на правителство, дипломатически представители и други длъжностни лица на държавата, организирани от чужда държава с цел да се окаже влияние върху вътрешната или външната политика на друга държава, провокиране на международни усложнения или война“. Специфичното за това определение е, че то поставя ударението върху външни фактори и дори не споменава за вътрешнополитическите фактори, които могат да доведат до тероризъм. Определението е продиктувано от специфичните външнополитически условия, в които се намира Съветският съюз, особено в условията на студената война и от режима в страната, който не може да признае или да допусне, че въпреки някои очевидни факти и наченки на регионален тероризъм, датиращи още от XVIII–XIX в. (времето на завоюването на Кавказ от Русия), в нея може да съществуват някакви вътрешнополитически фактори, които да доведат при определени условия до тероризъм. Същевременно концентрирането на формулировката само върху външния фактор вече извежда понятието тероризъм на равнище, когато може да се говори за международен тероризъм – термин, който официално влиза в сила едва през последните десетилетия. След години именно такава умишлено игнориране

на проблема на вътрешните фактори и невземането на своевременни мерки за неговото регулиране довеждат до разширяване на тероризма като цяло и на терористичните актове в редица райони на бившия Съветски съюз и на Русия – Чечня, Осетия, Абхазия, Туркменистан и т.н.

В широк смисъл терорът и тероризмът се различават от терористичния акт като форма на насилие, използвано от много националноосвободителни движения в човешката история. Основната разлика е, че тероризмът е характерен общоопасен вид на насилствени действия, които могат да предизвикат неопределено голям брой невинни жертви и други тежки последици, докато националноосвободителните движения си поставят благородна цел – политическото и икономическо освобождаване на един народ от чуждестранната окупация и експлоатация.

Всъщност какво е тероризъм? Оказва се, че до днес никой не е дал точно определение на това понятие. Причините са различни, но това е обект за друг анализ. В различните страни тероризмът се проявява по различен начин, това понятие придобива изключително разнообразни форми и непрекъснато се допълва с нови, неизвестни в миналото явления.

Видният американски изследовател на тероризма В. Лакер отбелязва, че не съществува обща научна теория по въпроса, защото феноменът тероризъм „има твърде различни прояви, причини за възникване и условия за съществуване...“ Днес терминът „тероризъм“ се използва за описване на теорията и методите, чрез които организирани групи се стремят да постигнат целите си предимно чрез системно използване на насилие, заплахата и т.н.⁷

Германският криминолог Трауер смята, че необходимите компоненти на тероризма са съществуването на политическа цел, целенасочено прилагане на насилие и/или заплахата, наличие на организационна структура, обществена изолация на субектите на терористичната дейност. Като основна и първостепенна задача той поставя предотвратяването и профилактиката на тероризма⁸.

⁷ Laqueur, W. The New Terrorism: Fanatism the Arms of Mass Destruction. N. Y. – Oxford: Oxford University Press, 1999, p. 27.

⁸ Вж. Первый терроризм ФРГ. – Актуальные проблемы Европы, № 4, 1997.

Според руския изследовател Петрищев проблемът с дефинирането на понятието тероризъм трябва да се търси като определен системен, многоаспектен, социално-правен феномен. Той смята, че тероризъм има, когато „се извършва системно, социално или политически мотивирано, идеологически оправдано насилие или заплаха с насилие; съществува двуетапна цел: заплашване на хора и манипулиране на тяхното поведение в интерес на терористите; избрани са обектът за пряко въздействие и обектът за манипулиране; използваното за постигане на целта насилие е нелегитимно“⁹.

Още по-разширено тълкуване на термина дава руският изследовател Ю. С. Горбунов¹⁰.

В „Българска енциклопедия“ съвсем лаконично е казано, че тероризъм е „използване на насилствени действия с политическа цел“ с добавката: „Често прехвърля държавните граници – международен тероризъм“¹¹.

Прекалено неясен и непълен е чл.108а от българския Наказателен кодекс, според който тероризъм е сплашване на населението чрез въвеждане на смут, или принуждаване на орган на властта, представител на обществеността или представител на чужда държава или международна организация да извърши или пропусне нещо в кръга на неговите функции, извърши престъпление по определени членове от закона. И продължава в чл.109, определящ като терорист всеки, който образува или ръководи организация или група, поставила си за цел да извърши престъпления по горепосоченото, а също и този, който членува в подобна организация или група.

В трудовете на редица автори тероризмът се разглежда в конкретен аспект. Някои от тях отъждествяват всички насилствени актове с тероризма. За други тероризмът е само използване на насилствени действия или заплахи с насилие, някои от които дори се признават за оправдани, за постигането на конкретна политическа цел.

⁹ Петрищев, В. Е., Критерии терроризма. – Международная жизнь, № 3, 2001, с. 88.

¹⁰ Вж. пак там, Горбунов, Ю. С. Критерии терроризма. 90–91.

¹¹ Българска енциклопедия А...Я, С., 2003, с. 1138.

Самата тази разнопосочност показва, че тероризмът е особен съвременен феномен и многостранно явление. Липсата на единна, международно приета и призната формулировка на този феномен води и до разнопосочни определения в различните законодателства, при което се изхожда от конкретните условия във всяка страна, където един или друг фактор надделява във всяка конкретна ситуация. Това положение налага да се търси една наистина правна формулировка на обединените мнения предимно на законодателите. От тяхна компетенция е да дадат точно описание на тероризма и отделните му прояви. От такава формулировка, както отбелязва видният чеченски борец срещу тероризма Асламбек Аслаханов, зависят „не само решителността и увереността в правотата на тези, които са в челните редици на борбата с тероризма, но и съдбата на онези, които са заблудени в търсенето на справедливостта“¹².

Очевидно намирането на общите черти на понятието в определенията на различните автори е един дълъг и сложен процес, а тяхното евентуално механическо обединяване би довело до изграждането на една прекалено подробна и неясна дълга формулировка, която при сегашното объркване на понятията и техните разнопосочни тълкувания би могла да породи различни нови противоречиви тълкувания при нейната реализация и дори да блокира процеса на борбата с тероризма. Поради това на настоящия етап ние не си позволяваме да увеличим просто механически броя на десетките определения за тероризъм с още едно – нещо, което ще се опитаме да направим, макар и твърде схематично, в някоя бъдеща по-подробна и по-обемиста разработка.

Съвременният тероризъм с времето се превърна в транснационално явление, в което се вливат много противоречиви и неединни по своя произход и същност исторически, политически, религиозни, икономически, социални, културни и други течения. Той използва специфичните условия на глобализацията се свят и огромните възможности на най-новите технологии, за да прехвърли националните граници. Така той се тран-

¹² Аслаханов, А. Еволюцията на световния тероризъм, С., 2004.

сформира в *международен тероризъм*, който се превръща в една от най-опасните заплахи за съвременната цивилизация.

Развитието на света доведе до положение, когато определението за международния тероризъм като деяние на граждани или съответни организации от дадена държава или държави, насочена против друга държава или държави, гражданите им, органите на тяхната власт, против конкретна международна организация или отделни нейни представители, е вече остаряло и се нуждае от коренно преразглеждане, което да съответства на съвременната световна ситуация. Причината за това е излизането на терористичните актове от тези рамки и обхващането на все по-широк кръг обикновени хора, нямащи нищо общо с причините, породили тероризма. При определянето на понятието за съвременен международен тероризъм трябва да се изхожда от критериите за транснационалния характер на престъпления, изброени в конвенцията на ООН против транснационалната организирана престъпност, подписана от официалните представители на повечето държави (вкл. САЩ и Русия) през 2000 г. в Палермо (Италия) и влязла в сила през 2003 г.

Тероризмът е съществувал през всички исторически епохи, но в бъдеще ще придобива ново измерение поради факта, че няма да засяга само един човек или свързана с него група от хора, които тайно се събират, за да скрият дадено убийство на мъж или жена като отмъщение за причинено зло или за предпазване от зло. Много често той действа сляпо и обективно не може да се съобразява дали засегнатите лица са богати или бедни, с десни или леви убеждения. С навлизането на новите модерни технологии в областта на комуникациите, контрола, подслушването, въоръжението и прикриването (появата на мобилния телефон, усъвършенстване на формата и големината на компютрите, мрежата на интернет) тероризмът получава нови възможности за разширяване ареала си на действие.

Международният тероризъм не е съвместим с общопризнати принципи от международното право и справедливо се приема като намеса във вътрешните работи на държавите, в самоопределението на нациите и на техния суверенитет.

В съвременното международно право не само терористичните актове се квалифицират сами по себе си като тежки международни престъпления, но и държавите, поощряващи тероризма, са разглеждани като вид косвена агресия и престъпление срещу мира и безопасността на човечеството. Примерите с афганистанските талибани, както и с Либия, и последствията, които понесе тя, са твърде показателни.

Наивно е да се смята все пак, че *причините* за международния тероризъм са религиозни (разбирай ислямистки) и че възпитаването на верска търпимост е достатъчна предпоставка за замиране на терористичната идеология.

Все пак ще си позволим мнението, че от друга страна и „войната с тероризма“, която претендира, че води американският президент Джордж Буш-Младши, е с твърде неясни и най-вероятно незадоволителни перспективи. Това е война с „върха на айсберга“, породен от дълбоките, често невидими и неразбираеми от широки социални кръгове социално-политически промени в света, подкрепен с някои мистични идеи, от хитри политически кръгове, прикриващи се с ислямо-религиозни маски, използващи социалната изостаналост и крайната бедност на отделни елементи в третия свят в името на нечисти политически цели.

Трябва да се води не война, а борба, не с редовите изпълнители, а с реалните идеолози на тероризма, желаещи да използват създадения от двете страни на „фронта“ хаос за лични егоистични интереси, не толкова с външните сензационни прояви на тероризма и елементите, които ги реализират, колкото и жестоки да са техните последици, а със самата същност на проблема, с причините, които са го породили. А те не се виждат открито, те се крият в противоречивите дълбини на обществото, в което живеем. За ликвидиране на това опасно явление е нужен нов ред – свят, в който няма зависими държави и народи, няма западащи икономики, няма задълбочаваща се с всеки изминал ден пропасть между богати и бедни страни. Нарастващият тероризъм се превръща в симптом на крайно опасна фаза от нестабилно развитие на човечеството. Нарастващото военно противопоставяне не само, че не отслабва тероризма, а (както показва опитът) води до неговия по-нататъшен ръст.